

Zbierka súdnych rozhodnutí

ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (ôsma komora)

z 24. januára 2018*

„Návrh na začatie prejudiciálneho konania – Koordinácia zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa činností lekárov – Smernice 75/363/EHS a 82/76/EHS – Odborná príprava lekárov špecialistov – Primeraná odmena – Uplatnenie smernice 82/76/EHS na odbornú prípravu, ktorá začala pred lehotou na prebratie stanovenou pre členské štáty a skončila po tomto dátume“

V spojených veciach C-616/16 a C-617/16,

ktorých predmetom sú návrhy na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 267 ZFEÚ, podané rozhodnutiami Corte suprema di cassazione (Kasačný súd, Taliansko) z 5. júla 2016 a doručené Súdnemu dvoru 28. novembra 2016, ktoré súvisia s konaniami:

Presidenza del Consiglio dei Ministri,

Università degli Studi di Palermo,

Ministero della Salute,

Ministero dell'Istruzione, dell'Università e della Ricerca,

Ministero del Tesoro

proti

Gianni Pantuso,

Angelo Tralongo,

Maria Michela D'Alessandro,

Nello Grassi,

Carmela Amato (C-616/16),

a

Giovanna Castellano,

Maria Concetta Pandolfo,

Antonio Marletta,

* Jazyk konania: taliančina.

Vito Mannino,

Olga Gagliardo,

Emilio Nardi,

Maria Catania,

Massimo Gallucci,

Giovanna Pischedda,

Giambattista Gagliardo (C-617/16),

SÚDNY DVOR (ôsma komora),

v zložení: predseda ôsmej komory J. Malenovský, sudcovia M. Safjan (spravodajca) a M. Vilaras,

generálny advokát: Y. Bot,

tajomník: A. Calot Escobar,

so zreteľom na písomnú časť konania,

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

- Castellano a i., v zastúpení: F. Mazarella a G. Mazarella, avvocati,
- talianska vláda, v zastúpení: G. Palmieri, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci G. Pignatone a B. Tidore, avvocati dello Stato,
- Európska komisia, v zastúpení: H. Støvlbæk a L. Malferrari, splnomocnení zástupcovia,

so zreteľom na rozhodnutie prijaté po vypočutí generálneho advokáta, že vec bude prejednaná bez jeho návrhov,

vyhlásil tento

Rozsudok

- 1 Návrhy na začatie prejudiciálneho konania sa týkajú výkladu smernice Rady 75/363/EHS zo 16. júna 1975 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa činností lekárov [*neoficiálny preklad*] (Ú. v. ES L 167, 1975, s. 14), zmenenej smernicou Rady 82/76/EHS z 26. januára 1982 (Ú. v. ES L 43, 1982, s. 21) (ďalej len „zmenená smernica 75/363“).
- 2 Tieto návrhy boli podané v rámci sporov medzi Presidenza del Consiglio dei Ministri (Úrad predsedu vlády, Taliansko), Università degli Studi di Palermo (Univerzita v Palerme, Taliansko), Ministero della Salute (ministerstvo zdravotníctva, Taliansko), Ministero dell’Istruzione, dell’Università e della Ricerca (ministerstvo pre vzdelávanie, univerzít a výskumu, Taliansko), Ministero del Tesoro (ministerstvo financií, Taliansko) a lekármi špecialistami, hlavne z dôvodu primeranej odmeny, ktorá im mala byť vyplatená v zmysle prílohy zmenenej smernice 75/363 alebo subsidiárne náhrady škody, ktorá im bola spôsobená z dôvodu, že smernica 82/76 nebola prebratá riadne a včas.

Právny rámec

Právo Únie

Smernica 75/363

3 Článok 2 ods. 1 smernice 75/363 stanovoval:

„Členské štáty zabezpečia, aby odborná príprava vedúca k získaniu diplomu, osvedčenia alebo iného dokladu o formálnej kvalifikácii v špecializovaných odboroch medicíny spĺňala aspoň tieto požiadavky:

- a) musí potvrdzovať úspešné ukončenie šesťročného štúdia v zmysle odbornej prípravy uvedenej v článku 1;
- b) musí obsahovať teoretickú a praktickú prípravu;
- c) musí ísť o denné štúdium pod vedením príslušných orgánov alebo organizácií;
- d) musí byť v univerzitnom centre, vo fakultnej nemocnici, a pokiaľ je to vhodné, v zdravotníckom zariadení schválenom s týmto cieľom príslušnými orgánmi alebo organizáciami;
- e) musí zahŕňať osobnú účasť lekára, ktorý absolvuje špecializačnú prípravu, na činnosti a na úlohách príslušných zariadení.“ [*neoficiálny preklad*]

4 Článok 3 tejto smernice stanovoval:

„1. Bez toho, aby bola dotknutá zásada denného štúdia ustanovená v článku 2 ods. 1 písm. c), a až dotedy, kým Rada prijme v súlade s odsekom 3 rozhodnutie, členské štáty môžu v prípadoch, v ktorých nebude denné štúdium zo závažných dôvodov možné, povoliť i diaľkové štúdium vykonávané na základe podmienok schválených príslušnými vnútroštátnymi orgánmi.

2. Celkové trvanie odbornej prípravy sa nesmie podľa odseku 1 skrátiť. Štandard vzdelávania sa nesmie znížiť ani v dôsledku diaľkovej formy vzdelávania, ani v dôsledku vykonávania súkromnej platenej profesionálnej činnosti.

3. Najneskôr štyri roky po oznámení tejto smernice, na základe preskúmania situácie a na základe návrhu Komisie, so zreteľom na fakt, že za určitých okolností, ktoré treba preskúmať pre každú špecializáciu zvlášť, by sa mala možnosť diaľkového štádia zachovať, Rada rozhodne, či by mali byť ustanovenia odsekov 1 a 2 zachované, alebo pozmenené.“ [*neoficiálny preklad*]

5 Článok 7 uvedenej smernice znel takto:

„Ako prechodné opatrenie a bez ohľadu na článok 2 ods. 1 písm. c) a článok 3 môžu členské štáty, ktorých zákony, iné právne predpisy alebo správne opatrenia povoľujú v čase oznámenia tejto smernice diaľkové špecializované štúdium, pokračovať v uplatňovaní týchto ustanovení pri tých kandidátoch, ktorí začali svoje špecializované štúdium vykonávať najneskôr štyri roky po oznámení tejto smernice. Toto obdobie môže byť predĺžené, ak Rada neprijme rozhodnutie v súlade s článkom 3 ods. 3“ [*neoficiálny preklad*]

6 Smernica 75/363 bola oznámená členským štátom 20. júna 1976.

Smernica 82/76

- 7 Podľa článku 9 ods. 1 smernice 82/76 bol článok 2 ods. 1 písm. c) smernice 75/363 nahradený nasledujúcim znením:

„c) musí ísť o denné štúdium pod vedením príslušných orgánov alebo organizácií podľa bodu 1 prílohy“
[*neoficiálny preklad*].

- 8 V súlade s článkom 10 smernice 82/76 bol článok 3 smernice 75/363 nahradený nasledujúcim znením:

„1. Bez toho, aby bola dotknutá zásada denného štúdia ustanovená v článku 2 ods. 1 písm. c), a až dotedy, kým Rada prijme v súlade s odsekom 3 rozhodnutie, môžu členské štáty v prípadoch, v ktorých nebude denné štúdium z opodstatnených individuálnych dôvodov možné, povoliť i diaľkové štúdium, vykonávané na základe podmienok schválených príslušnými vnútroštátnymi orgánmi.

2. Diaľkové štúdium sa musí poskytovať v súlade s bodom 2 prílohy a na rovnocennej úrovni so štandardným denným štúdiom. Tento štandard štúdia sa nesmie znížiť ani v dôsledku diaľkovej formy štúdia, ani v dôsledku vykonávania súkromnej platenej profesionálnej činnosti.

Celkové trvanie špecializačného štúdia sa nesmie skrátiť z toho dôvodu, že ide o diaľkové štúdium.

3. Rada rozhodne najneskôr do 25. januára 1989, či sa ustanovenia odsekov 1 a 2 majú ponechať, alebo zmeniť a doplniť v zmysle opätovného preskúmania situácie a to na návrh Komisie a s patričným zreteľom na fakt, že za určitých okolností, ktoré treba preskúmať pre každú špecializáciu zvlášť, by sa mala možnosť diaľkového štúdia zachovať.“ [i>neoficiálny preklad]

- 9 Podľa článku 12 smernice 82/76 bol článok 7 smernice 75/363 nahradený nasledujúcim znením:

„Ako prechodné opatrenie a bez ohľadu na článok 2 ods. 1 písm. c) a článok 3 môžu členské štáty, ktorých zákony, iné právne predpisy alebo správne opatrenia povoľujú v čase oznámenia [smernice 75/363] diaľkové vzdelávanie špecialistov, pokračovať v uplatňovaní týchto ustanovení pri tých kandidátoch, ktorí začali svoje špecializované štúdium najneskôr 31. decembra 1983.

Každý hostiteľský členský štát je oprávnený požadovať od osôb uvedených v prvom odseku, aby predložili okrem svojho diplomu, osvedčenia alebo iného dokladu formálnej kvalifikácie aj osvedčenie, ktoré potvrdzuje, že najmenej po dobu troch za sebou nasledujúcich rokov v období piatich rokov predchádzajúcich vydaniu potvrdenia boli v zmysle zákona prakticky činní ako lekári so špecializáciou v príslušnom odbore.“ [i>neoficiálny preklad]

- 10 Článok 13 smernice 82/76 doplnil do smernice 75/363 prílohu nazvanú „Charakteristiky denného a diaľkového štúdia odbornej prípravy lekárov špecialistov“ [i>neoficiálny preklad]. Táto príloha stanovuje:

„1. *Denné štúdium lekárov špecialistov*

Takáto špecializovaná odborná príprava sa vykoná na osobitných inštitúciách uznaných príslušným orgánom.

Musí obsahovať účasť na všetkých lekárskejších činnostiach oddelenia, kde sa príprava koná, vrátane všetkých pohotovostných služieb tak, aby sa pripravovaný poslucháč venoval svojej praktickej a teoretickej príprave počas celej svojej odbornej činnosti, počas celého trvania prípravy v rámci štandardného pracovného týždňa a po celý rok podľa ustanovení schválených príslušnými orgánmi. V tomto zmysle sa majú tieto pracovné miesta primerane odmeňovať.

Odborná príprava sa môže prerušiť z dôvodov ako vojenská služba, vedecký výskum, tehotenstvo alebo choroba. Celkové trvanie prípravy sa nesmie skrátiť z dôvodu žiadneho prerušenia.

2. *Dialkové štúdium lekárov špecialistov*

Toto štúdium musí spĺňať rovnaké požiadavky ako denné štúdium, od ktorého sa odlišuje iba možnosťou obmedzenej účasti v lekárskejších činnostiach na čas, ktorý sa rovná najmenej polovici času uvedeného v druhom odseku bodu 1.

Príslušné orgány musia zabezpečiť, aby celkové trvanie a kvalita dialkového štúdia nebola kratšia ako pre poslucháčov denného štúdia.

Za takúto činnosť budú účastníci dialkového štúdia tiež primerane odmeňovaní.“ [*neoficiálny preklad*]

11 Článok 14 smernice 82/76 stanovoval:

„Dialkové štúdium, ktoré sa začalo pred 1. januárom 1983 v súlade s článkom 3 smernice 75/363/EHS, možno dokončiť v súlade s týmto článkom.“ [*neoficiálny preklad*]

12 V zmysle článku 16 smernice 82/76 platilo:

„Členské štáty prijímú opatrenia potrebné na dosiahnutie súladu s touto smernicou najneskôr do 31. decembra 1982. Bezodkladne o tom informujú Komisiu.“ [*neoficiálny preklad*]

13 Smernica 82/76 bola oznámená členským štátom 29. januára 1982 a v súlade s článkom 191 druhým odsekom Zmluvy o EHS nadobudla účinnosť v ten istý deň.

14 Zmenená smernica 75/363 bola zrušená 15. apríla 1993 smernicou Rady 93/16/EHS z 5. apríla 1993 na uľahčenie voľného pohybu lekárov a vzájomného uznávania ich diplomov, osvedčení a iných dokladov o formálnych kvalifikáciách (Ú. v. ES L 165, 1993, s. 1; Mim. vyd. 06/002, s. 86), ktorá bola zrušená smernicou Európskeho parlamentu a Rady 2005/36/ES zo 7. septembra 2005 o uznávaní odborných kvalifikácií (Ú. v. EÚ L 255, 2005, s. 22).

Talianske právo

15 Smernicu 82/76 do talianskeho práva prebral decreto legislativo n. 257 – Attuazione della direttiva n. 82/76/CEE del Consiglio del 26 gennaio 1982, recante modifica precedenti di direttive in tema di formazione dei medici specialisti, a norma dell'art. 6 della legge 29 dicembre 1990, n. 428 (legislatívny dekrét č. 257, ktorým sa preberá smernica Rady 82/76/EHS z 26. januára 1982, ktorá mení a dopĺňa predchádzajúce smernice v oblasti odbornej prípravy lekárov špecialistov, na základe článku 6 zákona o záujme Spoločenstva z 29. decembra 1990, č. 428) z 8. augusta 1991 (GURI č. 191 zo 16. augusta 1991, ďalej len „legislatívny dekrét č. 257“). Tento legislatívny dekrét nadobudol účinnosť pätnásť dní po jeho vyhlásení a následne ho nahradil decreto legislativo n. 368 – Attuazione della direttiva 93/16/CEE in materia di libera circolazione dei medici e di reciproco riconoscimento dei loro diplomi, certificati ed altri titoli e delle direttive 97/50/CE, 98/21/CE, 98/63/CE e 99/46/CE che modificano direttiva 93/16/CEE (legislatívny dekrét č. 368, ktorým sa preberá smernica 93/16/EHS, týkajúca sa voľného pohybu lekárov a vzájomného uznávania ich diplomov, osvedčení a iných dokladov o formálnych kvalifikáciách, a smernice 97/50/ES, 98/21/ES, 98/63/ES a 99/46/ES, ktoré menia smernicu 93/16/EHS), zo 17. augusta 1999 (riadna príloha GURI č. 250 z 23. októbra 1999).

16 Článok 8.2 legislatívneho dekrétu č. 257 stanovoval, že jeho ustanovenia sa uplatňujú od školského roku 1991/1992.

Spory vo veciach samých a prejudiciálne otázky

- 17 Lekári, ktorí podali návrhy v sporoch vo veciach samých, absolvovali v Taliansku v rokoch 1982 až 1990 odbornú prípravu lekárov špecialistov.
- 18 Dňa 16. februára 2001 (vec C-617/16) a 18. marca 2003 (vec C-616/16) podali na Tribunale di Palermo (súd Palermo, Taliansko) žaloby proti Univerzite v Palerme, ministerstvu školstva, vysokého školstva a výskumu, ministerstvu zdravotníctva, ministerstvu financií a Úradu predsedu vlády.
- 19 Títo lekári v prvom rade navrhovali, aby bola dotknutej univerzite a orgánom štátnej správy uložená povinnosť zaplatiť im primeranú odmenu v zmysle prílohy zmenenej smernice 75/363 z dôvodu odbornej prípravy lekárov špecialistov, ktorú vykonali. Subsidiárne požiadali o náhradu škody, ktorá im bola spôsobená z dôvodu neexistencie riadneho a včasného prebratia smernice 82/76.
- 20 Rozsudkami z 27. apríla a 17. júna 2006 (vec C-616/16) a z 30. apríla a 28. mája 2007 (vec C-617/16) Tribunale di Palermo (súd Palermo) tieto návrhy zamietol.
- 21 Corte d'appello di Palermo (Odvolací súd Palermo, Taliansko), na ktorý boli podané odvolania proti týmto rozsudkom, rozsudkami z 18. júla a 27. septembra 2012 (vec C-616/16) a 10. októbra 2012 (vec C-617/16) rozhodol, že Úrad predsedu vlády musí zaplatiť každému z dotknutých lekárov sumu 11 103,82 eura (vec C-616/16) a sumu 6 713,93 eura (vec C-617/16), zvýšené o zákonné úroky.
- 22 Úrad predsedu vlády, ako aj ďalší účastníci konania vo veci samej podali proti uvedeným rozsudkom kasačný opravný prostriedok.
- 23 Vnútroštátny súd, ktorý podal návrh na začatie prejudiciálneho konania, konštatuje, že spory vo veci samej sa týkajú posúdenia právneho režimu uplatňujúceho sa na odbornú prípravu lekárov špecialistov, ktorá začala pred 31. decembrom 1982 a skončila sa po tomto dátume.
- 24 Keďže Corte suprema di cassazione (Kasačný súd, Taliansko) sa domnieval, že riešenie sporu vo veci samej závisí od výkladu zmenenej smernice 75/363, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru nasledujúce prejudiciálne otázky, ktoré sú vo veciach C-616/16 a C-617/16 formulované rovnako:

„1. Má sa [zmenená smernica 75/362] vykladať v tom zmysle, že jej rozsah pôsobnosti zahŕňa aj odbornú prípravu lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá sa už uskutočňovala k 31. decembru 1982 a pokračovala po tomto dátume, t. j. po uplynutí lehoty, ktorá sa členským štátom stanovila v článku 16 smernice [82/76] na prijatie opatrení nevyhnutných na dosiahnutie súladu s uvedenou smernicou?

V prípade kladnej odpovede na prvú otázku:

2. Má sa príloha, pripojená k smernici [75/363] na základe článku 13 smernice [82/76], vykladať v tom zmysle, že pokiaľ ide o odbornú prípravu lekárov špecialistov začatú pred 31. decembrom 1982, závisí vznik povinnosti platiť špecializujúcim sa lekárom primeranú odmenu od splnenia povinnosti reorganizácie alebo v každom prípade od preskúmania súladu s ustanoveniami uvedených smerníc?
 3. Vznikla v prospech lekárov, ktorí dosiahli odbornú kvalifikáciu na základe absolvovania odbornej prípravy lekárov špecialistov, ktorá sa začala pred 1. januárom 1983, ale do tohto dátumu sa neskončila, povinnosť zaplatiť primeranú odmenu za celú dĺžku prípravy alebo iba za čas prípravy po 31. decembri 1982, a ak táto povinnosť vznikla, za akých podmienok?“
- 25 Uznesením predsedu Súdneho dvora zo 16. decembra 2016 boli veci C-616/16 a C-617/16 spojené na spoločné konanie na účely písomnej časti konania, ústnej časti konania a rozsudku.

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

- 26 Svojou prvou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 2 ods. 1 písm. c), článok 3 ods. 1 a 2, ako aj príloha zmenenej smernice 75/363 majú vykladať v tom zmysle, že celé obdobie prípravy lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá začala počas roku 1982 a pokračovala až do roku 1990, musí byť primerane odmeňované v zmysle uvedenej prílohy.
- 27 Na úvod treba pripomenúť, že podľa ustanovení uvedených v predchádzajúcom bode a zrušených 15. apríla 1993 smernicou 93/16 sa musí príprava vedúca k získaniu diplomu, osvedčenia alebo iného dokladu o formálnej kvalifikácii v špecializovaných odboroch medicíny v dennej alebo diaľkovej forme za normálnych okolností primerane odmeňovať.
- 28 Ďalej treba pripomenúť, že povinnosť členských štátov zabezpečiť primeranú odmenu sa vzťahuje len na lekárske špecializácie, ktoré sú známe vo všetkých členských štátoch alebo v dvoch či viacerých z nich a sú uvedené v článkoch 5 alebo 7 smernice Rady 75/362/EHS zo 16. júna 1975 o vzájomnom uznávaní diplomov, osvedčení a iných dokladov o formálnych kvalifikáciách v medicíne a o opatreniach na uľahčenie účinného uplatňovania práva usadiť sa a slobody poskytovať služby (Ú. v. ES L 167, 1975, s. 1) (pozri v tomto zmysle rozsudok z 3. októbra 2000, Briels a i., C-371/97, EU:C:2000:526, bod 35, ako aj citovanú judikatúru).
- 29 Z ustálenej judikatúry Súdneho dvora vyplýva, že táto povinnosť odmeňovania obdobia odbornej prípravy týkajúca sa lekárskeho špecializácií, stanovená v prílohe zmenenej smernice 75/363, je ako taká nepodmienená a dostatočne presná (pozri v tomto zmysle rozsudky z 25. februára 1999, Carbonari a i., C-131/97, EU:C:1999:98, bod 44, ako aj z 3. októbra 2000, Gozza a i., C-371/97, EU:C:2000:526, body 34 a 41).
- 30 V tejto súvislosti treba uviesť, že uvedená povinnosť, ktorú pôvodne smernica 75/363 nestanovovala, bola zavedená smernicou 82/76, ktorá nadobudla účinnosť 29. januára 1982 a ktorú musia podľa článku 16 tejto smernice členské štáty dodržiavať najneskôr od 31. decembra 1982.
- 31 Smernica 82/76 bola prebratá do talianskeho práva legislatívnym dekrétom č. 257, ktorý nadobudol účinnosť pätnásť dní po jeho uverejnení, ku ktorému došlo 16. augusta 1991.
- 32 Je pravda, že článok 14 smernice 82/76 stanovoval, že diaľková odborná príprava lekárov špecialistov, ktorá začala pred 1. januárom 1983 v súlade s článkom 3 smernice 75/363, mohla byť ukončená v súlade s týmto článkom 3.
- 33 Ako však uviedla Európska komisia vo svojich písomných pripomienkach, prechodné pravidlo stanovené v článku 14 smernice 82/76 sa týkalo samotnej zákonnosti tejto diaľkovej odbornej prípravy lekárov špecialistov a nie povinnosti poskytovať za túto prípravu odmenu.
- 34 Možnosť členských štátov povoliť diaľkovú odbornú prípravu lekárov špecialistov už bola stanovená v článku 3 smernice 75/363 ako výnimka z povinnosti denného štúdia, pričom potreba zachovať túto výnimku podliehala pravidelnému preskúmaniu normotvorcom Únie.
- 35 Ani prechodné pravidlo týkajúce sa diaľkovej odbornej prípravy lekárov špecialistov stanovené v článku 12 smernice 82/76, ktorý zmenil článok 7 smernice 75/363, nemožno považovať za pravidlo, ktoré časovo obmedzuje povinnosť poskytnúť primeranú odmenu za odbornú prípravu.

- 36 Takýto výklad je podporený prípravnými prácami na smernici 82/76. Z bodov 4 a 8 hlavy II odôvodnenia návrhu smernice Rady, ktorou sa mení smernica 75/362 a smernica 75/363 [KOM (80) 914 v konečnom znení], z ktorého vychádza smernica 82/76, vyplýva, že dve prechodné ustanovenia uvedené v bodoch 33 a 35 tohto rozsudku boli stanovené v prospech lekárov, ktorí začali svoju odbornú prípravu pred uplynutím lehoty na prebratie tejto smernice, s cieľom zachovať kontinuitu tejto prípravy.
- 37 Vzhľadom na predchádzajúce úvahy zo zmenenej smernice 75/363 nevyplýva, že povinnosť členských štátov poskytnúť primeranú odmenu za obdobia denného a diaľkového štúdia odbornej prípravy lekárov špecialistov sa neuplatňuje na obdobia štúdia, ktoré začali pred uplynutím lehoty na prebratie smernice 82/76, čiže 1. januára 1983, a pokračovali po tomto dátume.

- 38 Za týchto podmienok treba na prvú prejudiciálnu otázku odpovedať tak, že článok 2 ods. 1 písm. c), článok 3 ods. 1 a 2, ako aj príloha zmenenej smernice 75/363 sa majú vykladať v tom zmysle, že každá odborná príprava lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá začala počas roku 1982 a pokračovala až do roku 1990, musí byť primerane odmeňovaná v zmysle uvedenej prílohy pod podmienkou, že táto odborná príprava sa týka lekárskej špecializácie, ktorá je známa vo všetkých členských štátoch alebo v dvoch či viacerých z nich a je uvedená v článkoch 5 alebo 7 smernice 75/362.

O druhej otázke

- 39 Svojou druhou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 2 ods. 1 písm. c), článok 3 ods. 1 a 2, ako aj zmenená príloha smernice 75/363 majú vykladať v tom zmysle, že povinnosť členských štátov stanoviť primeranú odmenu v zmysle tejto prílohy za každú odbornú prípravu lekárov špecialistov, ktorá začala počas roku 1982 a pokračovala až do roku 1990, závisí od prijatia oparení na prebratie smernice 82/76 týmto členským štátom a od účinného vykonania týchto opatrení.
- 40 V tejto súvislosti v súlade s judikatúrou Súdneho dvora pripomenutou v bode 29 tohto rozsudku povinnosť stanoviť primeranú odmenu, stanovená v zmenenej smernici 75/363, je ako taká nepodmienená a dostatočne presná.
- 41 Z tejto judikatúry určite vyplýva, že zmenená smernica 75/363 neobsahuje definíciu, ani pokiaľ ide o odmenu, ktorú treba považovať za primeranú, ani pokiaľ ide o spôsob stanovenia tejto odmeny. Takéto definície patria v zásade do právomoci členských štátov, ktoré musia prijať v tejto oblasti osobitné vykonávacie opatrenia (pozri v tomto zmysle rozsudky z 25. februára 1999, Carbonari a i., C-131/97, EU:C:1999:98, bod 45, ako aj z 3. októbra 2000, Gozza a i., C-371/97, EU:C:2000:526, bod 36).
- 42 Súdny dvor tiež rozhodol, že povinnosť členských štátov vyplývajúca zo smernice dosiahnuť výsledok stanovený touto smernicou, ako aj ich povinnosť prijať všetky potrebné opatrenia všeobecnej alebo osobitnej povahy na zabezpečenie plnenia tejto povinnosti sa vzťahuje na všetky orgány členských štátov vrátane súdnych orgánov v rozsahu ich právomocí. Súdu členského štátu, ktorý je poverený uplatnením ustanovení vnútroštátneho práva, a to vrátane ustanovení zákona, ktoré boli prijaté s ohľadom na povinnosť zabezpečiť prebratie smernice, teda prináleží vykladať vnútroštátne právo v čo najväčšej možnej miere vo svetle znenia a účelu tejto smernice tak, aby sa dosiahol ňou predpokladaný výsledok (pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. februára 1999, Carbonari a i., C-131/97, EU:C:1999:98, bod 48, ako aj citovanú judikatúru).
- 43 Ako bolo pripomenuté v bode 31 tohto rozsudku, smernica 82/76 bola prebratá do talianskeho práva legislatívnym dekrétom č. 257, ktorý nadobudol účinnosť pätnásť dní po jeho uverejnení, ku ktorému došlo 16. augusta 1991.

- 44 Predovšetkým vo svojich odpovediach na otázky položené v rámci návrhov na začatie prejudiciálneho konania podaných v súvislosti s výkladom zmenenej smernice 75/363 Súdny dvor rozhodol, že vnútroštátny súd je povinný tak pri uplatňovaní ustanovení vnútroštátneho práva, ktoré boli prijaté skôr ako smernica, ako aj tých, ktoré boli prijaté neskôr, vykladať ich, pokiaľ možno, s prihliadnutím na znenie a účel tejto smernice (rozsudky z 25. februára 1999, Carbonari a i., C-131/97, EU:C:1999:98, bod 54, a z 3. októbra 2000, Gozza a i., C-371/97, EU:C:2000:526, bod 45).
- 45 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že aj v prípade, že neboli prijaté osobitné vnútroštátne opatrenia na prebratie smernice, vnútroštátnemu súdu prináleží vykladať vnútroštátne právo v čo najväčšej miere z hľadiska znenia a účelu dotknutej smernice s cieľom dosiahnuť výsledok, ktorý táto smernica sleduje, čo vyžaduje, aby urobil všetko, čo je v jeho právomoci, berúc do úvahy celé vnútroštátne právo a uplatniac výkladové metódy, ktoré toto právo uznáva (pozri v tomto zmysle rozsudok z 18. decembra 2014, Schoenimport „Italmoda“ Mariano Previti a i., C-131/13, C-163/13 a C-164/13, EU:C:2014:2455, bod 52, ako aj citovanú judikatúru).
- 46 Pokiaľ ide o účel prílohy zmenenej smernice 75/363, Súdny dvor už rozhodol, že má za cieľ zaručiť, aby dotknutí lekári venovali svojej praktickej a teoretickej príprave celú svoju odbornú činnosť počas celého pracovného týždňa alebo v prípade diaľkového štúdia počas významnej časti tohto týždňa (pozri v tomto zmysle rozsudky z 25. februára 1999, Carbonari a i., C-131/97, EU:C:1999:98, bod 33, ako aj z 3. októbra 2000, Gozza a i., C-371/97, EU:C:2000:526, bod 43).
- 47 V dôsledku toho je vnútroštátny súd povinný pri výklade vnútroštátneho práva v súlade so zmenenou smernicou 75/363 zohľadniť účel tejto smernice pripomenutý v predchádzajúcom bode. V tejto súvislosti na účely určenia výšky a spôsobu určovania primeranej odmeny za obdobie predchádzajúce prebratiu smernice 82/76 do talianskeho práva je potrebné zohľadniť najmä riešenia, ktoré priniesla v tomto smere vnútroštátna práva úprava preberajúca túto smernicu.
- 48 Ako vyplýva z odpovede na prvú otázku, povinnosť poskytnúť dotknutým lekárom primeranú odmenu sa vzťahuje na každú odbornú prípravu lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá začala počas roku 1982 a pokračovala až do roku 1990.
- 49 Treba pripomenúť, že Súdny dvor opakovane rozhodol, že v prípade, keď výsledok stanovený smernicou nemožno dosiahnuť prostredníctvom výkladu, berúc do úvahy celé vnútroštátne právo a uplatniac jeho výkladové metódy, právo Únie ukladá členským štátom povinnosť nahradiť škody, ktoré spôsobili jednotlivcom z dôvodu neprebratia uvedenej smernice, pokiaľ sú splnené tri podmienky, t. j. že porušená právna norma má za cieľ priznať práva jednotlivcom, ktorých obsah možno určiť, že porušenie je dostatočne závažné a že existuje priama príčinná súvislosť medzi porušením povinnosti štátu a škodou, ktorú utrpeli poškodené osoby (pozri v tomto zmysle rozsudok z 25. februára 1999, Carbonari a i., C-131/97, EU:C:1999:98, bod 52).
- 50 V tejto súvislosti úplné retroaktívne uplatnenie vykonávacích opatrení smernice 82/76 umožňuje nápravu škodlivých následkov oneskoreného prebratia tejto smernice, a to pod podmienkou, že táto smernica nebola riadne prebratá. Vnútroštátnemu súdu však prináleží dohliadať na to, aby bola náhrada ujmy spôsobenej oprávneným osobám primeraná. Na tento účel postačuje úplné, riadne a retroaktívne uplatnenie vykonávacích opatrení smernice 82/76 okrem prípadov, keď oprávnené osoby preukážu existenciu ďalších strát, ktoré utrpeli z dôvodu, že nemohli včas požívať finančné zvýhodnenie zaručené touto smernicou, ktoré bude potrebné tiež nahradiť (pozri v tomto zmysle rozsudky z 25. februára 1999, Carbonari a i., C-131/97, EU:C:1999:98, bod 53, ako aj z 3. októbra 2000, Gozza a i., C-371/97, EU:C:2000:526, bod 39).
- 51 So zreteľom na všetky predchádzajúce úvahy treba na druhú prejudiciálnu otázku odpovedať, že článok 2 ods. 1 písm. c), článok 3 ods. 1 a 2, ako aj príloha zmenenej smernice 75/363 sa majú vykladať v tom zmysle, že povinnosť členských štátov stanoviť primeranú odmenu v zmysle tejto prílohy za každú odbornú prípravu lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá začala počas roku

1982 a pokračovala až do roku 1990, nezávisí od prijatia oparení na prebratie smernice 82/76 týmto členským štátom. Vnútroštátny súd je však povinný pri uplatňovaní ustanovení vnútroštátneho práva, ktoré boli prijaté skôr ako smernica, ako aj tých, ktoré boli prijaté neskôr, vykladať ich v najväčšej možnej miere s prihliadnutím na znenie a účel týchto smerníc. V prípade, že z dôvodu neexistencie vnútroštátnych opatrení na prebratie smernice 82/76 nemožno dosiahnuť výsledok stanovený touto smernicou prostredníctvom výkladu, berúc do úvahy celé vnútroštátne právo a uplatniac jeho výkladové metódy, právo Únie ukladá dotknutému členskému štátu povinnosť nahradiť škody, ktoré spôsobil jednotlivcom z dôvodu neprebratia uvedenej smernice. Prináleží vnútroštátnemu súdu, aby preskúmal, či sú splnené všetky podmienky stanovené v judikatúre Súdneho dvora pre vznik zodpovednosti tohto členského štátu podľa práva Únie.

O tretej otázke

- 52 Svojou treťou prejudiciálnou otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či sa článok 2 ods. 1 písm. c), článok 3 ods. 1 a 2, ako aj príloha zmenenej smernice 75/363 majú vykladať v tom zmysle, že primeranú odmenu v zmysle uvedenej prílohy za odbornú prípravu lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá začala počas roku 1982 a pokračovala až do roku 1990, treba poskytnúť za celé obdobie tejto odbornej prípravy.
- 53 V tejto súvislosti treba pripomenúť, že keďže účelom lehoty na prebratie smernice je predovšetkým poskytnúť členským štátom potrebný čas na prijatie opatrení na prebratie, nemožno týmto štátom vyčítať, že smernicu neprebrali do svojho právneho poriadku pred uplynutím tejto lehoty (pozri v tomto zmysle rozsudok z 27. októbra 2016, Milev, C-439/16 PPU, EU:C:2016:818, bod 30 a citovanú judikatúru).
- 54 V prejednávanej veci zo samotného znenia smernice 82/76 vyplýva, že členské štáty boli povinné prijať potrebné opatrenia na dosiahnutie súladu s touto smernicou najneskôr do 31. decembra 1982.
- 55 Ako nesporne vyplýva z judikatúry Súdneho dvora, odo dňa, keď smernica nadobudne účinnosť, sa orgány členských štátov, ako aj vnútroštátne súdy musia v čo najväčšej možnej miere zdržať takeého výkladu vnútroštátneho práva, ktorý by po uplynutí lehoty na prebratie tejto smernice mohol vážne ohroziť dosiahnutie cieľa sledovaného touto smernicou (rozsudok z 27. októbra 2016, Milev, C-439/16 PPU, EU:C:2016:818, bod 32 a citovaná judikatúra).
- 56 Nebolo však vôbec preukázané, že v prípade odbornej prípravy lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá začala počas roku 1982 a pokračovala až do roku 1990, stanovenie primeranej odmeny len za obdobie po uplynutí lehoty na prebratie smernice 82/76 môže vážne ohroziť dosiahnutie cieľa sledovaného touto smernicou.
- 57 Za týchto podmienok treba odpovedať na tretiu prejudiciálnu otázku tak, že článok 2 ods. 1 písm. c), článok 3 ods. 1 a 2, ako aj príloha zmenenej smernice 75/363 sa majú vykladať v tom zmysle, že primeranú odmenu v zmysle uvedenej prílohy za odbornú prípravu lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá začala počas roku 1982 a pokračovala až do roku 1990, treba poskytnúť za obdobie tejto odbornej prípravy od 1. januára 1983 až do konca uvedenej prípravy.

O trovách

- 58 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdny dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (ôsma komora) rozhodol takto:

1. Článok 2 ods. 1 písm. c), článok 3 ods. 1 a 2, ako aj príloha smernice Rady 75/363/EHS zo 16. júna 1975 o koordinácii zákonov, iných právnych predpisov a správnych opatrení týkajúcich sa činností lekárov [*neoficiálny preklad*], zmenenej smernicou Rady 82/76/EHS z 26. januára 1982, sa majú vykladať v tom zmysle, že každá odborná príprava lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá začala počas roku 1982 a pokračovala až do roku 1990 musí byť primerane odmeňovaná v zmysle uvedenej prílohy pod podmienkou, že táto odborná príprava sa týka lekárskej špecializácie, ktorá je známa vo všetkých členských štátoch alebo v dvoch či viacerých z nich a je uvedená v článkoch 5 alebo 7 smernice Rady 75/362/EHS zo 16. júna 1975 o vzájomnom uznávaní diplomov, osvedčení a iných dokladov lekárov vrátane opatrení na uľahčenie účinného uplatňovania práva usadiť sa a slobodného poskytovania služieb [*neoficiálny preklad*].
2. Článok 2 ods. 1 písm. c), článok 3 ods. 1 a 2, ako aj príloha smernice 75/363, zmenenej smernicou 82/76, sa majú vykladať v tom zmysle, že povinnosť členských štátov stanoviť primeranú odmenu v zmysle tejto prílohy za každú odbornú prípravu lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá začala počas roku 1982 a pokračovala až do roku 1990, nezávisí od prijatia oparení na prebratie smernice 82/76 týmto členským štátom. Vnútroštátny súd je však povinný pri uplatňovaní ustanovení vnútroštátneho práva, ktoré boli prijaté skôr ako smernica, ako aj tých, ktoré boli prijaté neskôr, vykladať ich v najväčšej možnej miere s prihliadnutím na znenie a účel týchto smerníc. V prípade, že z dôvodu neexistencie vnútroštátnych opatrení na prebratie smernice 82/76 nemožno dosiahnuť výsledok stanovený touto smernicou prostredníctvom výkladu, berúc do úvahy celé vnútroštátne právo a uplatniac jeho výkladové metódy, právo Únie ukladá dotknutému členskému štátu povinnosť nahradiť škody, ktoré spôsobil jednotlivcom z dôvodu neprebratia uvedenej smernice. Prináleží vnútroštátnemu súdu, aby preskúmal, či sú splnené všetky podmienky stanovené v judikatúre Súdneho dvora pre vznik zodpovednosti členského štátu podľa práva Únie.
3. Článok 2 ods. 1 písm. c), článok 3 ods. 1 a 2, ako aj príloha smernice 75/363, zmenenej smernicou 82/76, sa majú vykladať v tom zmysle, že primeranú odmenu v zmysle uvedenej prílohy za odbornú prípravu lekárov špecialistov v dennej alebo diaľkovej forme, ktorá začala počas roku 1982 a pokračovala až do roku 1990, treba poskytnúť za obdobie tejto odbornej prípravy od 1. januára 1983 až do konca uvedenej prípravy.

Podpisy